

Co-funded by the
European Union

50
let

Ljudska univerza Koper
Università popolare Capodistria

eRead - Developing Reading Skills With and Through
Digital Technologies

Poučevanje branja z digitalnimi orodji

Dr. Sonja Rutar, dr. Nataša Potočnik, dr. Barbara Baloh, dr. Anita Sila, dr.
Martina Rodela, dr. Tina Rožac, Mateja Batagelj, Maruška Slavec

Seminar je organiziran v okviru projekta eRead - Developing Reading Skills With and Through Digital Technologies:

1. december 2022 do 30.11.2025

1. E10209095 TARTU ULIKOOL Estonia TARTU - vodilni
2. E10301536 Integration Foundation Estonia,
3. E10262079 Rakvere Rohuaia, Kindergarten, Estonia
4. E10205828 UNIVERZA NA PRIMORSKEM UNIVERSITA DEL LITORALE, Slovenia
5. E10117915, Ljudska univerza Koper, - Università popolare Capodistria, Slovenia
6. E10211858 STATE HIGHER EDUCATIONAL ESTABLISHMENT ZAPORIZHZHYA NATIONAL UNIVERSITY OF THE MINISTRY OF EDUCATION AND SCIENCES OF UKRAINE, Ukraine
7. Ukraine ZAPORIZHZHYA Higher education institution, Ukraine
8. E10175429 V. N. Karazin Kharkiv, National University Ukraine Kharkiv, Ukraine
9. E10208898 LATVIJAS, UNIVERSITATE Latvia RIGA, Latvia
10. E10301981 Latvian Language Agency, Latvia

Namen in cilji projekta

Projekt predstavlja nadaljevanje uspešnih aktivnosti in rezultatov v projektu [DIGICHILD](#), ki je bil na ravni OECD ter ministrstev, pristojnih za izobraževanje v Estoniji ter Sloveniji, priznan kot primer dobre prakse na področju razvoja digitalnih kompetenc v predšolski vzgoji in visokošolskem izobraževanju bodočih vzgojiteljev predšolskih otrok.

Pandemija kovida je spremenila naše učne in pedagoške prakse. Spoznali smo, da je učenje na spletu lahko koristno, če so gradiva premišljeno pripravljena in oblikovana tako, da omogočajo samostojno učenje.

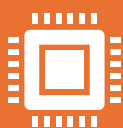
Obenem pa tempo tehnološkega napredka zahteva od nove generacije učiteljev, da uvajajo v pedagoški proces različna inovativna orodja ter spodbujajo didaktično odprtost, večjezičnost in vseživljenjsko učenje.

Branje in učna uspešnost v slovenskem jeziku kot drugem jeziku

Ključne besede: branje, digitalna orodja, slovenščina kot drugi jezik

Glavni produkti

Modul v dodiplomskih študijskih programih Predšolska vzgoja in Razredni pouk in magistrski študijski program Zgodnje učenje: Developing Reading Skills With and Through Digital Technologies - eRead Module, realizirano v študijskem letu 2023/24

Moodle seminar "Reading Skills in Slovenian", B1, 120 urni seminar, prostodostopen, prijave od 15. marca 2025 dalje, dostop od 1. aprila 2025

Teaching reading digitally – professional development course, 18. januarja in 1. februarja 2025 in ponovna izvedba spomladi 2025.

Namen in cilji seminarja:

predstaviti razlike
med procesi
klasičnega in
digitalnega branja;

razvijati sposobnosti
rabe digitalne
tehnologije v procesih
poučevanja branja;

reflektirati pristope
razvoja bralne
pismenosti in potreb v
21. stoletju

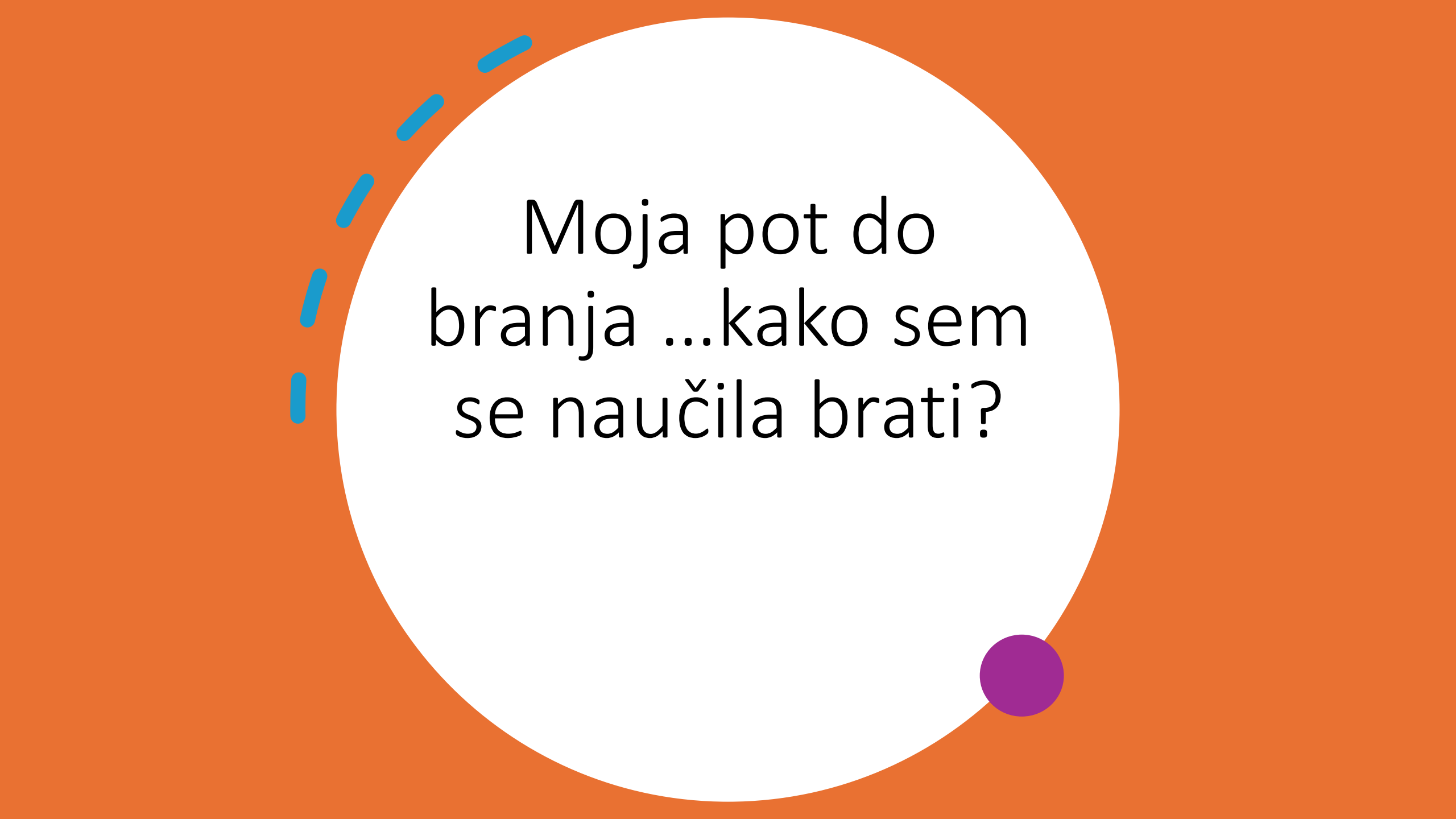
Teaching reading digitally

- [Program seminarja](#)

-
- S kakšnimi izzivi se srečujete pri opismenjevanju v vrtcih in šolah
-

- S kakšnimi izzivi se srečujete pri opismenjevanju, učenju branja otrok in odraslih, katerim je slovenščina drugi jezik
- https://padlet.com/sonja_rutar_k/s-kak-nimi-izzivi-se-sre-ujete-pri-opismenjevanju-u-enju-bra-fsnjmowaor0w

Moja pot do
branja ...kako sem
se naučila brati?

Zakaj želimo tudi v formalnem izobraževanju zagotoviti pridobivanje znanja za branje na digitalen način?

Zato, ker je otrok obkrožen z digitalnimi orodji, uporablja digitalna orodja

Ker je treba za ustrezno rabo digitalnih tehnologij razviti tudi določene spretnosti

Na tržišču je veliko tehnologije, zato mora učitelj znati presoditi, kaj lahko podpira učenje učenca, dijaka in kaj v manjši meri

Učitelju digitalna tehnologija omogoča ustvarjanje vsebin, primernih za določen razred in določene otroke, z določenimi predznanji, interesi ...

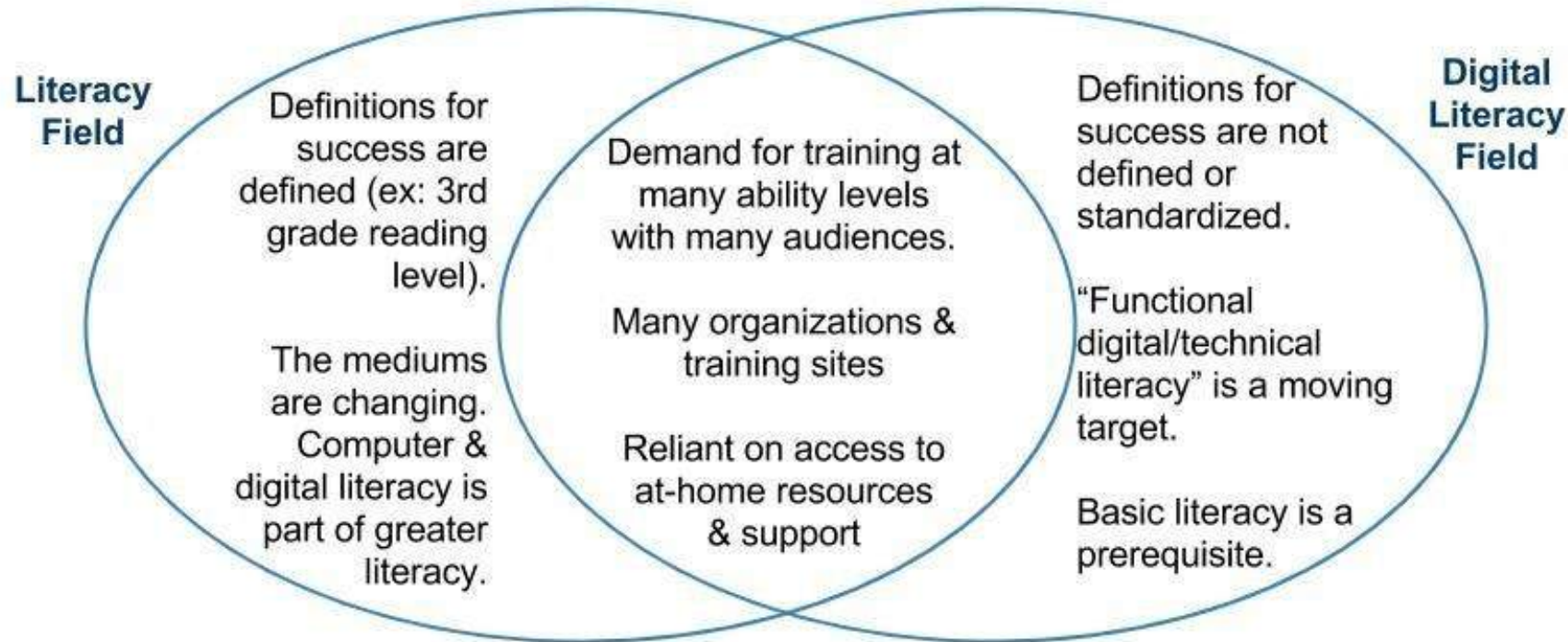
Vsebine so dostopne na daljavo, tudi učiteljeva podpora je dostopna in ni vezana zgolj na razred

Učencu omogoča avtonomno učenje, proaktivno iskanje vsebin, iskanje odgovorov na vprašanja

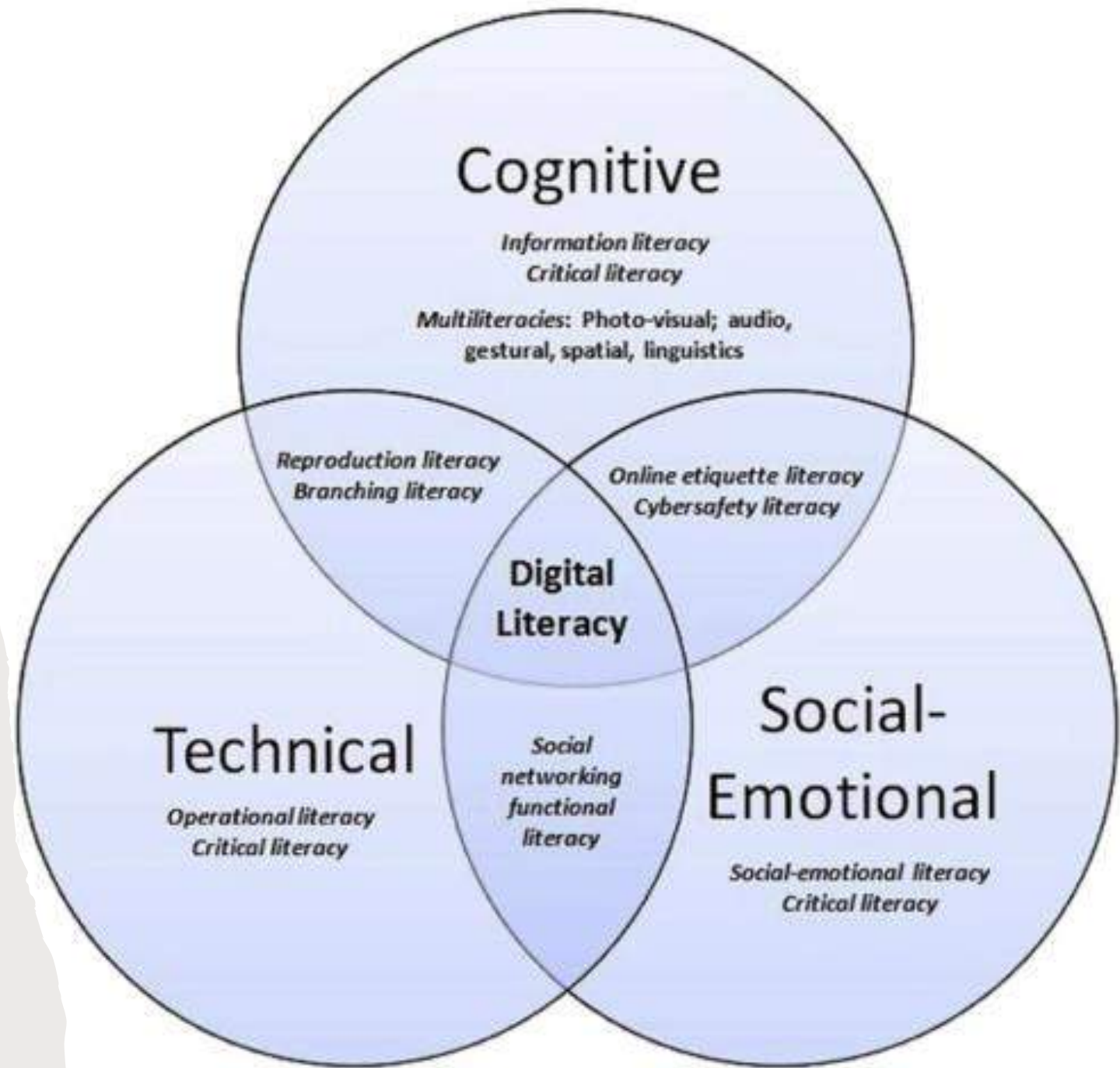
Potreba po hitrem učenju učnega jezika, ki je za otroke drugi oziroma tuj jezik.

Hiperbesedilnost

Digital Literacy vs. Traditional Literacy

Digital
literacies and
the skills of the
digital age

Na kaj ne smemo pozabiti?

- **Proces učenja** ima v digitalnem in klasičnem okolju enake zakonitosti ... značilnosti konstruiranja znanja so enake
- Spretnosti pri razvoju branja so enake z vidika temeljnih bralnih spretnosti, motorična dejavnost se razlikuje
- Razlikuje se vsebina, oblika in dostopnost količine materialov
- Mogoča hitra dostopnost razvojno neprimernih vsebin v digitalnem okolju
- Večja možnost odvisnosti v digitalnem okolju in velika izguba časa ob neustrezni rabi tehnologije.
- Tehnologija zgolj dopolnjuje klasični process učenja in poučevanja ...uporaba tehnologije v vrtcih in šolah ne sme biti ali postati “presladka torta”

Razlike med obema metodama

stefan johansson, monica rosen, department of education and special education

Branje na papirju

- Oblika besedila s fizičnimi mejami (strani)
- Linearno
- Statične slike
- Zunanje motnje
- Dekodiranje in razumevanje

Digitalno branje

- Neprekinjeni, prekinjeni, mešani ali večbesedilni formati
- Linearni in nelinearni
- Multimodalni elementi, kot so slike, zvok in pojavna okna
- Notranji in sočasni moteči dejavniki
- Dekodiranje, razumevanje ter iskanje in vrednotenje informacij

Digital Literacy Tools: How Technology Can Enhance Reading Skills, Neuhaus education center

---

- Orodja za digitalno opismenjevanje, kot so **interaktivne e-knjige in specializirane aplikacije za branje, dodajajo raven vključenosti, ki je običajnim knjigam morda manjka.** Ta orodja pogosto vključujejo funkcije, kot so pripomočki za izgovorjavo besed, glosarji, ki jih je mogoče klikniti, in vprašanja za razumevanje, ki se pojavljajo med branjem. Takšni interaktivni elementi so prilagojeni različnim učnim slogom in lahko bistveno pripomorejo k izboljšanju bralnih spretnosti s pomočjo tehnologije.
- Poleg osnovne podpore pri branju te aplikacije pogosto vključujejo tudi multimedijske elemente, kot so videoposnetki, interaktivne animacije in glasba, ki lahko oživijo zgodbe. Ta bogata medijska vsebina naredi branje prijetnejše in pomaga učencem, da lažje razumejo zapletene koncepte. Na primer, animirani videoposnetek lahko v okviru zgodbe razloži zapleten znanstveni koncept, zaradi česar je za mlade učence dostopnejši in bolj zapomnljiv.

Gamified Learning Platforms - Igrifikacija

- Igrifikacija pri učenju je izjemno uspešna, saj v izobraževalni proces vključuje elemente igre. Številna orodja za digitalno opismenjevanje zagotavljajo igralno okolje, ki otroke motivira za aktivnejše sodelovanje. Te platforme nagrajujejo napredek s priponkami ali točkami, zaradi česar je učenje branja bolj zanimivo.
- Te platforme so pogosto opremljene s prilagodljivimi učnimi tehnologijami, ki na podlagi otrokove uspešnosti prilagodijo težavnostno raven bralne vsebine. Ta prilagojeni pristop k učenju zagotavlja, da vsakemu učencu predstavlja izziv, vendar ga ne preobremeni, kar optimizira njegov učni potencial in ga dolgoročno ohranja zavzetega.

Funkcije pretvorbe besedila v govor in pretvorbe govora v besedilo

---

- Vključevanje tehnologije v branje lahko pomaga zadovoljiti različne učne potrebe, vključno s potrebami učencev z disleksijo ali slabovidnostjo. Orodja za pretvorbo besedila v govor omogočajo učencem, da slišijo glasno branje besedila, kar lahko izboljša prepoznavanje besed in izgovorjavo. Po drugi strani pa lahko funkcije za pretvorbo govora v besedilo pomagajo otrokom pri razvijanju pisnih spretnosti, tako da pripovedujejo zgodbe, orodje pa prepisuje njihove besede.
- Te tehnologije podpirajo pismenost tudi tako, da učencem omogočajo večmodalno interakcijo z besedilom in tako med učnim procesom vključujejo več čutov. To je lahko še posebej koristno za učence, ki imajo težave s tradicionalnimi metodami branja in pisanja, saj jim omogoča dostop do pisnih vsebin na način, ki ustreza njihovim individualnim učnim preferencam in potrebam.

Doživetja virtualne resničnosti

- Izobraževalna tehnologija za opismenjevanje je z virtualno resničnostjo (VR) naredila velik skok. VR lahko učence potopi v vizualno bogato okolje, v katerem lahko sodelujejo z vsebino na način, ki ga učbeniki preprosto ne morejo zagotoviti. Ne glede na to, ali gre za sprehod skozi zgodovinski dogodek ali sodelovanje v zgodbi, lahko VR poglobi razumevanje in ohranjanje informacij ter s tehnologijo močno izboljša bralne spretnosti.
- Poleg tega je mogoče VR uporabiti za simulacijo zahtevnih okolij ali zgodovinskih scenarijev, ki so omenjeni v literaturi, in tako zagotoviti izkušnjo iz prve roke, ki je same knjige ne morejo ponuditi. Takšen potopitveni pristop ne le naredi branje bolj zanimivo, temveč učencem pomaga tudi pri globljem razumevanju konteksta in okolja zgodb, ki jih berejo, kar izboljša njihovo splošno razumevanje gradiva.

Spletni diskusijski forumi in knjižni klubi

- Tehnologija omogoča povezovanje tudi zunaj učilnice. Spletni forumi in digitalni knjižni klubi lahko učence vključijo v razprave z vrstniki z vsega sveta in jim ponudijo različne poglede, ki obogatijo njihovo učno izkušnjo. Te platforme spodbujajo kritično mišljenje in razumevanje, saj učenci izražajo svoje misli in mnenja o različnih besedilih.
- Te digitalne platforme omogočajo tudi asinhrono komunikacijo, kar učencem omogoča, da v razpravah sodelujejo takrat, ko imajo čas. Ta prilagodljivost lahko pomaga pri prilagajanju različnim urnikom in časovnim pasovom, kar zagotavlja, da imajo vsi učenci možnost polno sodelovati v pogovoru, razpravah. Omogoča tudi bolj premišljene in razmišljujoče odzive, ki lahko poglobijo učno izkušnjo.

Analitična orodja za spremljanje napredka

- Možnost natančnega spremljanja napredka. Učitelji in starši lahko s pomočjo analitičnih orodij, ki jih ponujajo izobraževalne aplikacije, spremljajo izboljšave hitrosti branja, natančnost in razumevanje. Ti podatki so ključnega pomena za prepoznavanje področij, na katerih učenci morda potrebujejo več pomoči in za zagotavljanje ciljno usmerjenih intervencij.
- Morda je najbolje, da so povratne informacije, ki jih zagotavljajo ta orodja takojšnje, kar omogoča takojšnje popravke in podpore, ki lahko pospešijo učenje. Te povratne informacije v realnem času so ključnega pomena za pomoč učencem pri sprotnem prilagajanju učnih strategij in prizadevanj, kar lahko privede do učinkovitejših bralnih praks in boljših splošnih izobraževalnih rezultatov.
- Z vključevanjem digitalnih orodij za opismenjevanje lahko učitelji zagotovi bolj zanimivo, vključujočo in učinkovito bralno izkušnjo, ki učence pripravi na uspeh v digitalni dobi.

Digitalna orodja in generativna umetna inteligenca – pogoji uporabe

---

Pravilniki ...

Avtorske pravice ...

AhaSlides

<https://aai.arnes.si/storitve>

Kaj je
izhodišče
načrtovanja?

- Digitalna orodja ali ...?
-

Načrtovanje, ki vsebuje cilje, vsebino, metodični postopek (klasično, digitalno), spremljanje učnih rezultatov, dokumentiranje

Kaj naj bi se naučili - cilj?
Cilji so vezani na
področja dejavnosti in
razvoj ter s tem cilj
poučevanja?

Vsebina ...,
deklarativno
znanje,
proceduralno,
strateško,
metakognitivno
znanje

Pedagoški proces
– didaktika,
metodika – kako?
Kako se izmenjuje
klasično in digitalno
– kako digitalno
podpira klasično

Spremljanje,
spremljanje med
vrstniki, indikatorji
uspeha, načrtujemo
dokumentiranje med
načrtovanjem procesa

DigiChild

[HOME](#)

[COURSE](#)

[MATERIALS](#)

[ABOUT US](#)

[Search](#)

Development of Digital Competence in Pre-School Education

DIGICHILD; <https://sisu.ut.ee/digikid-eng/>

Co-funded by the
European Union

Ljudska univerza Koper
Università popolare Capodistria

eRead - Developing Reading Skills With and Through Digital Technologies

Poučevanje branja z digitalnimi orodji

Učenje branja – pot do osebne pismenosti
dr. Barbara Baloh

18. januar in 1. februar 2025

Učenje branja je ključni proces v življenju posameznika, saj predstavlja temelj za razvoj osebne pismenosti, socialne interakcije in refleksije o podpori, ki jo posameznik prejme iz svojega okolja. Gre za veščino, ki presega zgolj dekodiranje zapisane besede in vključuje kompleksno prepletanje kognitivnih, socialnih in kulturnih dejavnikov.

Učenje branja ni zgolj tehnični proces osvajanja črk in besed, temveč kompleksen razvojni proces, ki vodi k osebni pismenosti, omogoča interakcijo z drugimi in je močno odvisen od podpore iz okolja. Razumevanje teh vidikov je ključno za oblikovanje učinkovitih strategij spodbujanja branja, ki bodo posameznikom omogočale polno vključenost v družbo in osebno izpolnitev.

Funkcionalna pismenost

Funkcionalno pismen je tisti, ki je zmožen učinkovito sodelovati v svojem kulturnem okolju v vseh dejavnostih, ki zadevajo pismenost.

Vrste funkcionalne pismenosti

Glede na življenjsko obdobje nosilcev pismenosti:

- porajajoča se/pojavljajoča se pismenost
- začetna pismenost
- pismenost šolajoče se mladine
- pismenost odraslih

Glede na potrebe okolja:

- pismenost na delovnem mestu
- pismenost v širši skupnosti
- družinska pismenost

Glede na raven usposobljenosti odraslega nosilca pismenosti:

- preživetvena pismenost
- visoka/višja pismenost
(kritična/razmišljujoča pismenost)

Glede na vrsto besedila, ki jo je nosilec pismenosti sposoben pisati/brati:

- besedilna pismenost
  - dokumentacijska pismenost
  - medijska pismenost
  - informacijska pismenost
-

Vrste funkcionalne pismenosti

Drugo

- računska pismenost
- naravoslovna pismenost
- raziskovalna pismenost
- plavalna pismenost
- ...

PROPEDEVTIKA = osnove znanosti ali uvod v študij kake znanosti

PISMENOST

SSKJ: znanje branja in pisanja. Pismen je torej tisti, ki zna brati in pisati. – ALFABETSKA PISMENOST

M. Cenčič (2000): zapleteno, sestavljeno ter povezano dejanje in proces, ki ne obsega le branja in pisanja ampak tudi govorjenje in poslušanje. Enako tudi Križaj – Ortar, Bešter, Pečjak (2000) – FUNKCIONALNA PISMENOST

Razvoj pismenosti

- **Porajajoča se pismenost;** otrok se pretvarja, da bere in piše in pismenost spoznava na zelo globalen način.
- **Začetna pismenost;** otrok razume abecedno načelo (vsaka črka ima svoj glas) in je sposoben povezovati posamezne črke z glasovi, te pa v besedo.
- **Prehodna pismenost,** ko je otrok sposoben tihega branja, poveča se tekočnost branja in beležimo porast razumevanja prebranega. Sposoben je samostojno pisati krajša besedila.

Razvoj bralne zmožnosti (po S. Pečjak in N. Potočnik, 2011)

(Barone, Mallette in Xu, 2005; Chall, 1996; Frith, 1986; Gillet, Temple, Crawford in Cooney, 2003)

- **porajajoča se pismenost (2 – 5/6 let)**
vidno razločevanje, fonološko zavedanje
- **začetno branje (5/6 – 7 let)**
glasovni ključ
- **urjenje spretnosti branja (7/8 - 9 let)**
- **funkcionalno branje (za razvedrilo in za učenje (9-18 let)**
bralne strategije (kognitivne, metakognitivne in motivacijske)
- **„zrelo“ branje (od 18 let, lahko tudi že prej)**

Dejavniki bralne pismenosti (razumevanja in uživanja ob branju)

KOGNITIVNI:

- inteligentnost
- besedišče
- tehnika branja
- (meta)kognitivne strategije

AFEKTIVNI (čustveno - motivacijski):

- interes
- kompetentnost
- zunanja motivacija (!)

PORAJAJOČA SE PISMENOST

- Je postopen in dolgotrajen proces, ki zajema večji del predšolskega obdobja. To je čas v razvoju med najzgodnejšo pismenostjo (*otrok čečka in se pretvarja, da bere...*) ter poznejšim branjem in pisanjem v šoli.
- Elementi porarajoče se pismenosti izhajajo primarno iz otroka (sposobnosti in spretnosti). Nanje pa ima močan vpliv tudi okolje - še posebej družinsko.

PREDOPISMENJEVANJE

Je **faza procesa za pridobivanje funkcionalne pismenosti**, ki se neformalno začne v predšolski dobi, se nadaljuje *formalno, načrtno in sistematično z všolanjem in doseganjem standardov...*

OPISMENJEVANJE

Nepretrgan proces, ki se začneja že pred formalnim začetkom šolanja in traja do končnega cilja – funkcionalne pismenosti človeka.

Ta cilj nekateri učenci dosežejo že po nekaj letih šolanja, drugi pa nikoli.

Pot do osebne pismenosti

Osebna pismenost je veščina, ki posamezniku omogoča, da razume, interpretira in uporablja večkodne informacije v vsakdanjem življenju. Osebna pismenost predstavlja osnovo za kritično razmišljanje, samostojno učenje in oblikovanje identitete. Uspešno razvijanje teh veščin je odvisno od ustrezne didaktične podpore, ki vključuje diferencirano poučevanje, uporabo različnih vrst besedil in spodbujanje refleksije o lastni pismenosti.

SPORAZUMEVALNA MOŽNOST

Sporazumevalna zmožnost je sposobnost posameznika, da učinkovito uporablja jezik v različnih situacijah in kontekstih. Vključuje zmožnost razumevanja in tvorjenja sporočil v skladu s cilji sporazumevanja, konvencijami jezika in kulturnimi pravili. Gre za ključno kompetenco pri razvijanju funkcionalne pismenosti in vključuje jezikovno, pragmatično in sociolingvistično znanje.

Temeljni cilj učenja/poučevanja slovenščine = razvijanje

SPORAZUMEVALNE ZMOŽNOSTI

To je zmožnosti:

- Kritičnega sprejemanja govornih in zapisanih besedil raznih vrst
- Tvorjenja ustreznih, razumljivih, pravilnih in učinkovitih govornih in zapisanih besedil raznih vrst

*Sporazumevalno zmožnost razvijamo ob besedilih, zato je temeljna značilnost učenja/poučevanja slovenščine **osredinjenost na besedilo.***

Sporazumevalna zmožnost

Sporazumevalna zmožnost temelji na **sporazumevalnih dejavnostih:**

SPOROČANJU besedil
(govorjenje, pisanje)

SPREJEMANJU besedil
(poslušanje, branje)

BESEDILO

Besedilo je zaokrožena jezikovna celota, ki jo sestavlja smiselno povezana množica stavkov ali povedi. Namenjeno je sporazumevanju in izražanju misli, občutkov, informacij ali zamisli. Besedilo je vedno ustvarjeno v določenem komunikacijskem kontekstu, kar pomeni, da je povezano s situacijo, ciljem in naslovnikom.

Vsaka vrsta besedila ima svoje značilnosti, namen, jezikovne prvine in strukturo, ki jo določajo vsebina, situacija ter cilji sporočevalca.

Vrste besedil glede na različne kriterije:

Glede na namen in funkcijo:

- **Obvestilna besedila:** Informirajo ali prenašajo podatke (npr. novice, poročila, učbeniki).
- **Povezovalna besedila:** Namenjena vzpostavljanju in ohranjanju odnosov (npr. pisma, voščila).
- **Estetska besedila:** Izražajo umetniško vrednost in spodbujajo čustva (npr. pesmi, pripovedi, dramska dela).
- **Vplivajska besedila:** Namenjena prepričevanju in vplivanju na naslovnika (npr. oglasi, govori, eseji).

Glede na obliko:

- **Pisna besedila:** Knjige, članki, pisma, spletni zapisi.
  - **Govorjena besedila:** Govori, predavanja, dialogi, intervjuji.
  - **Elektronska besedila:** E-pošta, spletni članki, objave na družbenih omrežjih.
-

Vrste besedil glede na različne kriterije:

Glede na slog:

- **Strokovna besedila:** Temeljijo na natančnosti, objektivnosti in strokovni terminologiji (npr. znanstveni članki, eseji).
- **Publicistična besedila:** Namenjena širši javnosti, pogosto v medijih (npr. kolumne, novice).
- **Pogovorna besedila:** Manj formalna, povezana z vsakdanjim jezikom (npr. pogovori, sporočila).
- **Umetnostna besedila:** Ustvarjena za estetski užitek (npr. romani, zgodbe, pesmi).

Glede na vsebino:

- **Pripovedna besedila:** Zgodbe, pripovedi, bajke.
  - **Opisna besedila:** Opisi krajev, predmetov, oseb.
  - **Razlagalna besedila:** Pojasnjujejo procese ali pojave (npr. učni zapisi, enciklopedije).
  - **Pogovorna besedila:** Dialogi in diskusije.
-

Vrste besedil glede na različne kriterije:

Glede na medij:

- **Tiskana besedila:** Knjige, časopisi, revije.
- **Digitalna besedila:** Spletne strani, e-knjige, blogi.
- **Zvočna ali avdiovizualna besedila:** Podkasti, videoposnetki.

Umetnostno in neumetnostno besedilo

- Umetnostno besedilo = literarnoestetsko branje
- Neumetnostno besedilo = pragmatično branje

Umetnostno in neumetnostno besedilo

BRANJE	
LITERARNOESTETSKO	PRAGMATIČNO
literarno (branje književnih besedil z umetniško vrednostjo)	informacijsko
evazorično (branje zabavnih oziroma trivialnih besedil)	poljudnoznanstveno
	strokovno
	znanstveno
	publicistično

Preglednica: Branje glede na funkcijsko zvrst (povzeto po Saksida, 2008).

Literarnoestetsko branje se od pragmatičnega loči predvsem po:

- **motivaciji** (namen branja),
- **stvarnosti** (besedilnem svetu), ki nastaja ob branju v bralčevi zavesti,
- **jeziku** (raba značilnih funkcijskih zvrsti jezika),
- **tehniki branja**.

Branje umetnostnih besedil (M. Kordigel Aberšek (2008))

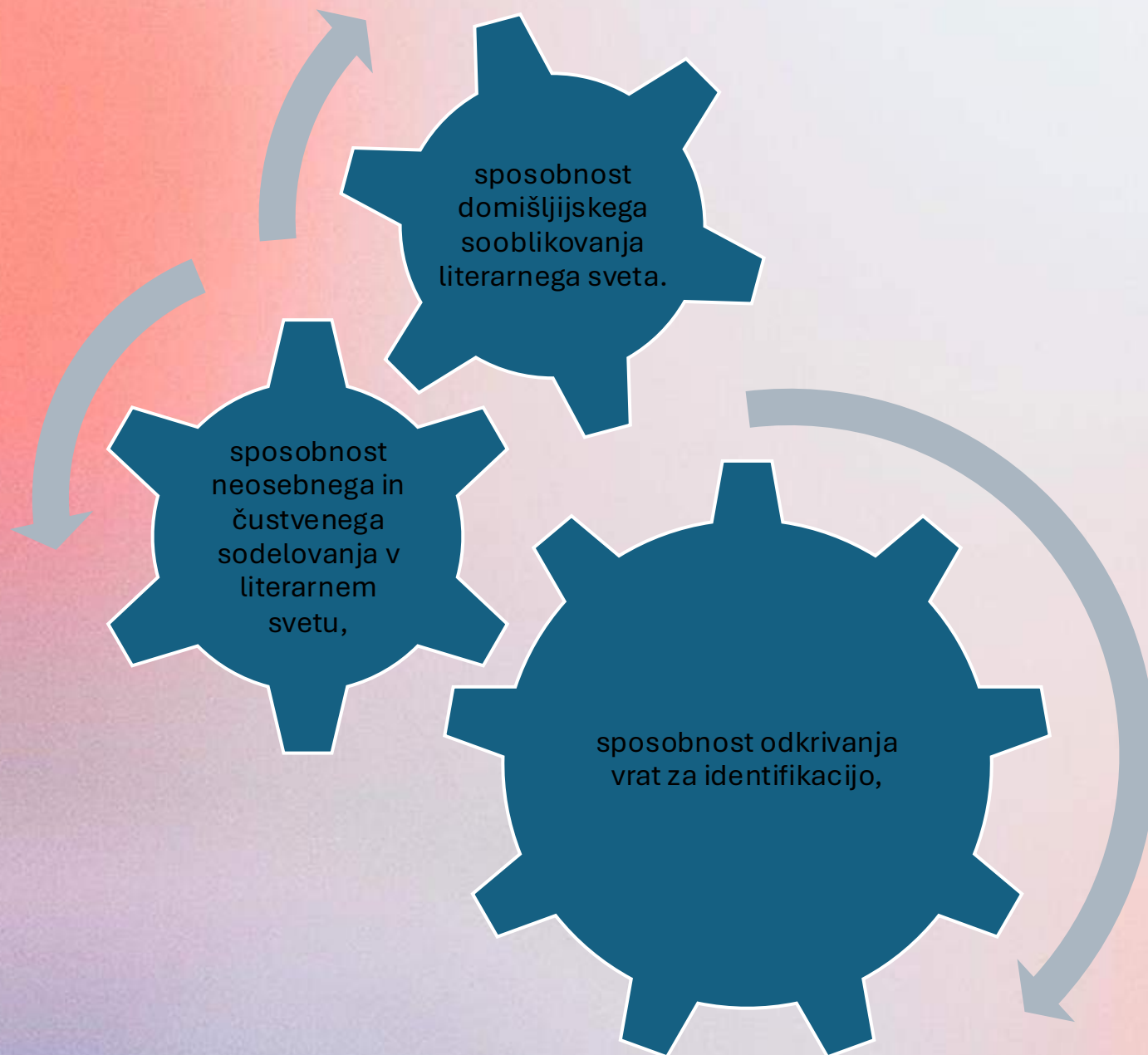
- Razvita sposobnost literarnoestetskega branja je pogoj za razvito sposobnost **ustvarjalne komunikacije z literarnim besedilom**
- Cilj literarnoestetskega branja je **dialog** z literarnim besedilom in iz tega izhajajoče **literarnoestetsko doživetje**. To je **doživljanje umetniškosti besedila** (hkratnost treh funkcij: spoznavne, etične in estetske).

Branje neumetnostnih besedil (M. Kordigel Aberšek (2008))

- Dobro branje neumetnostnih (t. i. pragmatičnih) besedil pomeni, da bralec **razume**, kar bere in da **si bo**, kar prebere, tudi **zapomnil** in si bo prebrano po potrebi kasneje **znova priklical** v spomin ter z branjem pridobljene podatke **znova uporabil**.

Receptijska zmožnost

Otrok potrebuje za poslušanje pravljice, zgodbe, pesmi, torej ob recepciji literarnega dela, veliko miselne energije, ki bi jo lahko imenovali tudi receptijska energija. Receptijska sposobnost, o kateri so odrasli razmišljali kot o celoti, je sestavljena iz vrste sposobnosti, ki jih pri mlajšem otroku lahko razdelili na tri elemente.

- **Ob prvem poslušanju** je slikanica predvsem **vizualna predstava elementov** njene notranje zgradbe (literarnih oseb, dogajalnega prostora, ni čisto po otrokovem individualnem okusu.
- **Ob drugem poslušanju** je treba opraviti **bistveno manj miselnih operacij**, saj si lahko otrok mnoge rešitve preprosto priključ v spomin na prvo recepcijsko situacijo. V času recepcije je izpostavljen bistveno manjšemu psihičnemu pritisku kot pri prvem poslušanju, ko še ni bilo čisto jasno, ali se bo vse skupaj takrat dobro izteklo ali ne.
- **Ob drugi, tretji, četrti recepciji** istega besedila **ima otrok na voljo dovolj recepcijske energije**. Intenzivno se posveti skrbnemu sestavljanju zgodbe in jo doživlja. Ve, katero miselno shemo naj si priključ v spomin, ve, kje so vrata za identifikacijo in s katero literarno osebo se želi poistovetiti. Ve, katere osebe so dobre in katere slabe, predvsem pa ve, kako se bo zgodba končala.

Predopismenjevanje in načrtno opismenjevanje

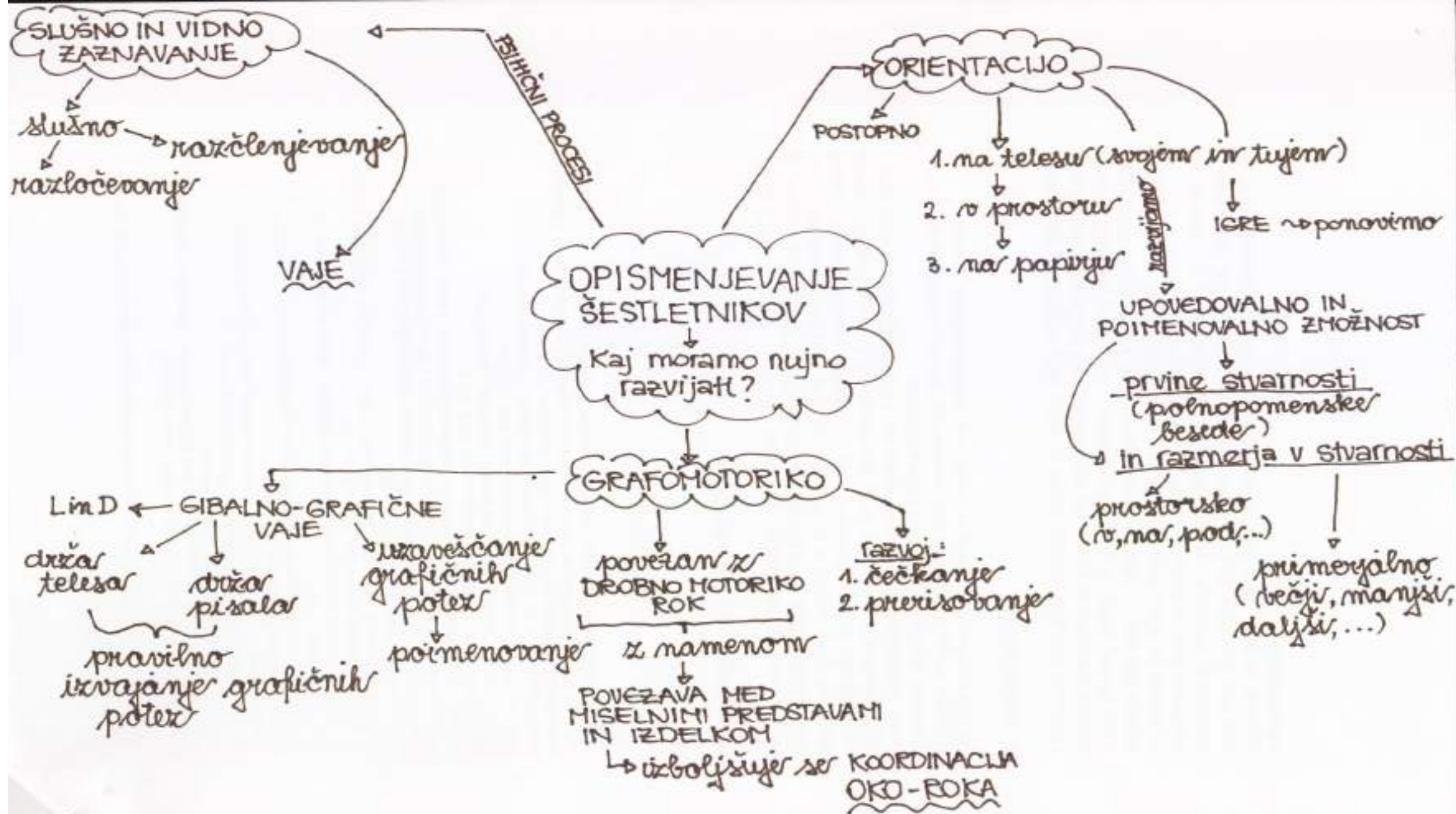
- Naporen proces tako za otroka kot za učitelja/vzgojitelja.
- Znanje otrok ni enotno, vsak napreduje s svojim tempom.
- Učenci imajo še po koncu opismenjevalnega procesa veliko težav.

Dejavniki uspeha/neuspeha predopismenjevalnega in opismenjevalnega procesa

- Percepcijske dejavnosti (gibanje oči, slušno in vidno razločevanje).
- Kognitivne sposobnosti.
- Motivacija in interes.
- Socialno kulturni dejavniki (vpliv ožjega in širšega okolja).

Začnemo s predopismenjevanjem kot kontinuiteto med vrtcem in šolo

- Vidno zaznavanje,
- Slušno zaznavanje (slušno razločevanje in slušno razčlenjevanje, glaskovanje),
- Orientacija (na telesu, v prostoru, na papirju)
- Grafomotorika (drža telesa, pisala, papirja)

Prikaz vrtčevskega in šolskega konteksta po J. Rivalland 2000 po Matko 2010

Preglednica: Prikaz vrtčevskega in šolskega konteksta (J. Rivalland, 2000, nav. po: Matko, 2010).

Kontekst	Vrtčevski kontekst 4- do 5-letniki	Šolski kontekst 6-letniki
Uporaba prostora	Socialno motivirani Izbira učenja z igro	Usmerjeni k nalogam Učenje z igro kot učenje z natančnim poučevanjem
Prisvojen jezik, aktivnosti s področja pismenosti	Opora v domačem jeziku, aktivnosti s področja pismenosti	Uporaba domačega in šolskega jezika, aktivnosti s področja pismenosti
Uporaba in tipi virov	Porajanje abecednega znanja	Izurjeno abecedno znanje
Formalno in neformalno učenje	Porajanje znanja fonološkega zavedanja	Izurjeno znanje fonološkega zavedanja
Vedenje, kako se udeleževati navad pismenosti v šoli	Porajanje znanja knjižnega jezika	Prepoznavanje knjižnega jezika
Upravljanje s časom, upravljanje s stvarmi	Potrebna pomoč pri upravljanju s stvarmi	Samostojnost pri upravljanju s stvarmi in zavedanje metakognicije
Dom/šola – posredovanje	Interes za poslušanje smiselnih besedil, ki jih bere vzgojitelj	Interes za branje smiselnih navodil

Kdaj začeti s sistematičnim/načrtnim opismenjevanjem?

- Nevarnosti!!!
- Če glasovno zavedanje ni usvojeno, učenec v razvoju branja in pisanja ves čas zaostaja za tri razvojna leta.
- Prag zrelosti za opismenjevanje (kdaj?).
- Načelo postopnosti in individualnosti pri opismenjevanju.
- Zakaj triletno opismenjevanje?

Sistematično/načrtno opismenjevanje

- poteka individualizirano celotno prvo vzgojno-izobraževalno obdobje;
- pri ciljih in v didaktičnih priporočilih je natančneje določeno, naj se sistematično opismenjevanje zaključi z 2. razredom;
- 3. razred naj bo namenjen utrjevanju branja in pisanja.

Sistematično/načrtno opismenjevanje

	1. razred	2. razred	3. razred
BRANJE	ZAČETEK OPISMENJEVANJA – VELIKE (male) TISKANE ČRKE, PREVERJANJE GLASOVNEGA ZAVEDANJA JE IZHODIŠČE INDIVIDUALNI NAČRT	USVOJENA TEHNIKA BRANJA S TISKANIMI IN PISANIMI ČRKAMI DO KONCA 2. RAZREDA	TEKOČE BRANJE S TISKANIMI IN PISANIMI ČRKAMI NA KONCU 3. RAZREDA, RAZUMEVANJE PREBRANEGA (v UN določeni načini)
PISANJE		PISANJE KRATKIH PREPROSTIH BESEDIL S TISKANIMI IN PISANIMI ČRKAMI OB KONCU 2. RAZREDA	OB KONCU 3. RAZREDA PISANJE DALJŠIH BESEDIL S PISANIMI ČRKAMI (besedila predpisana z UN)

METODE OPISMENJEVANJA

- SINTETIČNA METODA
- ANALITIČNA METODA
- GLOBALNA METODA

Izbiramo kombinirane metode glede na značilnosti razreda in tudi glede na posameznega otroka.

*V Sloveniji se je ustalilo opismenjevanje po **kombinirani** analitično sintetični metodi (Danica Golli), po kateri je sestavljenih tudi večina učbenikov, saj je pri delu nujno potrebna kombinacija analize in sinteze.*

POSTOPKI OPISMENJEVANJA

Golli (1991): medtem ko se je z leti razvilo več različic metod opismenjevanja, pa obstajata le dva postopka začetnega opismenjevanja:

- *monografski postopek*
- *kompleksni postopek*

Postopek mi znotraj izbrane metode pomaga pri izbiri vrstnega reda in tempa obravnave črk.

V Sloveniji je postopek opismenjevanja kombinacija monografskega in kompleksnega postopka.

Kombinacija obeh postopkov je najbolj uspešna zato, ker so v razredu po predznanju različno sposobni učenci.

Sistematičnost

- Glasove slušno zaznavamo v različnih položajih
- Glasu poiščemo ustrezno črko in jo vidno zaznavamo v različnih položajih
- Ponovimo grafomotorične poteze, ki so značilne za črko.
- Jo zapisujemo najprej fiktivno (po zraku, na hrbtu, iz plastelina, v moko/pesek...).
- Jo zapišemo na veliko površino (mavrična črka) in jo zapisujemo vedno manjše do velikosti 11 mm.

Sistematično obravnavanje črk in njihovo utrjevanje

- Velike tiskane črke
- Male tiskane črke
- Male pisane črke
- Velike pisane črke

Posebnost: sukcesivno opismenjevanje!

Učenje branja in pisanja v neprvem jeziku je v določenih pogledih podobno učenju branja in pisanja v prvem jeziku, v določenih pogledih pa se procesa razlikujeta.

V neprvem jeziku ima otrok ob začetku učenja bistveno bolj omejeno besedišče, pozna manjše število besed, branje in pisanje pa sta še dodatno omejena z razlikami v glasovnem sestavu, črkah abecede in v asociativnih zvezah med glasovi in pisnimi ustreznici obeh jezikov.

V naši raziskovalni praksi, ki zadeva slovenščino kot neprvi jezik v šolah z italijanskim učnim jezikom v Slovenski Istri se nam je kot najuspešnejša metoda zgodnjega opismenjevanja pokazalo **zaporedno ali sukcesivno začetno opismenjevanje**, pri katerem otrok v prvem jeziku (v našem primeru v italijanščini) osvoji posamezna znanja, spretnosti, sposobnosti in veščine povezane z branjem in pisanjem: da se jezikovni kod razlikuje od slikovnega in ostalih kodov sporočanja, da beremo od leve proti desni, od zgoraj navzdol, da ima besedilo naslov, da z branjem ugotovimo, o čem govori besedilo, da je besedilo urejeno v prostoru in času, da črke ponazarjajo glasove, razvil je tehniko pisanja, držo telesa in pisala pri pisanju ...

Pri opismenjevanju v neprvem jeziku svoje znanje nadgrajuje z novim znanjem novega jezika. Znanje prvega jezika le prevzema (pozitivni transfer), značilnosti neprvega jezika, ki se od prvega jezika razlikujejo, pa prireja obstoječemu jezikovnemu sistemu prvega jezika.

Noam Chomsky (Sintatic structures, 1957)

- **Univerzalna slovnica:** je vrsta načel skupna vsem jezikom, npr. vsi jeziki imajo soglasnike in samoglasnike, poimenujejo predmete, osebe, imajo izraze za poimenovanje prostorskih razmerij... Definira stališče možnega človekovega jezika, razumel pa jo je kot prirojeno jezikovno znanje. Zato je mnenja, da **se vsak otrok rodi z znanjem univerzalne slovnice**. To mu omogoča, da se lahko tako hitro in z majhnimi napori nauči jezikov kljub njihovi zapletenosti. (Chomsky govori o Language acquisition device (LAD), ki se razvije v povezavi z zunanjimi vplivi, torej če je otrok izpostavljen govoru v določenem kontekstu, vendar pa po 12. letu starosti začne upadati in se lahko popolnoma atrofizira).
- **Slovnica posebnih jezikov:** tega se je potrebno naučiti. Opisuje neko statično vedenje, ki je shranjeno v posebnih mentalnih sposobnostih, ki jih imenujemo jezikovne sposobnosti (ena od teh je tudi skladenjska struktura).

Jim Cummins (1979)

- BICS – „Basic Interpersonal Communicative Skills“ (**temeljna jezikovna komunikacijska zmožnosti**): gre za jezik vsakdana, dnevno rutino ali avtomatizem pri usvajanju (prvega) jezika. Če gre za učenje drugega/tujega jezika traja razvoj od 1 do 3 let učenja (gre za izgovorjavo, besedišče, oblikoslovne in skladenjske osnove...)
- CALP – „Cognitive Academic Language Proficiency“ (**kognitivni akademski abstraktni jezik**) Gre za jezik učenja. Če gre za drugi/tuj jezik, traja razvoj od 5 do 7 let učenja (če v prvem jeziku ni razvita jezikovna pismenost pa od 7 do 10 let učenja).

Sukcesivno opismenjevanje

Poteka v fazah:

- **Razumevanje ustnega jezika:** Najprej je treba razviti razumevanje in rabo govornega jezika. To vključuje širjenje besednega zaklada, razumevanje slovničnih struktur in učenje pravil izgovorjave.
- **Prehod na pisni jezik:** Ko učenci obvladajo ustni jezik, se začnejo postopno uvajati v prepoznavanje pisnih simbolov, črkovanje, tvorjenje preprostih besed in razumevanje pomena napisanega.
- **Krepitev branja in pisanja:** Sčasoma učenci razvijajo sposobnost tekočega branja in pisanja, širijo besedni zaklad ter se učijo kompleksnejših slovničnih pravil.

Postopen razvoj bralnih in pisnih spretnosti

Ko učenci razvijejo osnovno razumevanje jezika, jih uvajamo v branje in pisanje:

- Vizualna opora: Raba slik, ikon in simbolov omogoča povezovanje pisnih oblik z njihovim pomenom.
- Črkovne kartice: Učenci spoznavajo črke in glasove preko kartic z velikimi in malimi črkami, slikami in izgovorjavo.
- Analitično-sintetična metoda: Združevanje glasov in črk v besede (sintetični pristop) in razčlenjevanje besed na glasove (analitični pristop) krepi razumevanje strukture jezika.
- Interaktivno branje: Skupinsko branje knjig z vprašanji o zgodbi in ilustracijah spodbuja razumevanje in rabo jezika.
- Spodbujanje fonološkega zavedanja: Igre z glasovi: Iskanje besed, ki se začnejo z določenim glasom, ali prepoznavanje rimajočih besed; Razdelitev besed na glasove ali zloge (npr. ma-čka, ja-bol-ko); Povezovanje glasov s črkami: praktične vaje, kjer učenci povezujejo slišno glasovno obliko s pisno črko.

Učenje branja in pisanja s pomočjo IKT tehnologije v predšolskem in zgodnjem šolskem obdobju

Uvajanje informacijsko-komunikacijske tehnologije (IKT) v proces učenja branja in pisanja v predšolskem in zgodnjem šolskem obdobju postaja vse bolj pomembno. Sodobni tehnološki pripomočki omogočajo prilagoditev učnega procesa potrebam posameznega otroka ter spodbujajo aktivno učenje in raziskovanje.

V predšolskem obdobju je ključno razvijati osnovne predopismenjevalne spretnosti, kot so prepoznavanje glasov, razumevanje strukture besed, prepoznavanje črk ter razvoj fine motorike. IKT pri tem igra pomembno vlogo, saj omogoča *igrive interaktivne aktivnosti, aplikacije, kot so interaktivne knjige in igre za prepoznavanje črk ter zvokov, otrokom pomagajo pri razvijanju fonološkega zavedanja, multimedijски pripomočki (zvok, slika, animacija), programi omogočajo prilagoditev zahtevnosti nalog glede na otrokovo predznanje in napredek.*

Pomembno je, da je uporaba tehnologije v predšolskem obdobju omejena na kratke časovne intervale in je vedno podprta z igro, pogovorom ter socialno interakcijo.

Učenje branja in pisanja s pomočjo IKT tehnologije v predšolskem in zgodnjem šolskem obdobju

Zgodnje šolsko obdobje

V prvih razredih osnovne šole se proces opismenjevanja pogloblja z učenjem tekočega branja, razumevanja prebranega ter razvijanjem pisanja. IKT lahko podpira te procese na različne načine:

- Interaktivne vaje: Učenci prek aplikacij rešujejo naloge za utrjevanje prepoznavanja črk, glasov in besed, hkrati pa se učijo pravilnega zapisa črk.
- Digitalne knjige in bralne platforme: Spodbujajo bralno motivacijo, saj vključujejo možnost poslušanja besedila, sledenja besedam in dodatne razlage težjih pojmov.
- Pisanje z digitalnimi orodji: Otroci prek tablic ali računalnikov ustvarjajo lastne zgodbe, kar razvija kreativnost in hkrati izboljšuje tipkarske spretnosti.
- Sodelovalno učenje: Uporaba orodij, kot so digitalne bele table in skupni projekti v oblaku, spodbuja sodelovanje med učenci ...

Uporaba digitalnih in interaktivnih orodij

Sodobna tehnologija ponuja vrsto orodij za razvijanje pismenosti:

- Aplikacije in spletne igre: Orodja za učenje besedišča, črkovanja in branja.
- Interaktivna tabla: Uporaba digitalnih slik, besedil in nalog za sodelovanje v učnem procesu.
- Zvočne knjige: Spodbujanje poslušanja in sledenja besedilu hkrati.

APLIKACIJA BESEDOBOJ

Besedoboj je mobilna jezikovna igra, v kateri igralci tekmujejo v navajanju besed, ki ustrezajo različnim omejitvam (npr. besede se morajo začeti s črko, na katero se je prejšnja beseda končala, morajo biti samostalniki, daljše od 6 črk).

Za nasprotnika si igralci izberejo katerega od slovenskih pisateljev ali pisateljic ali se povežejo v mrežo in igrajo z naključnim resničnim nasprotnikom.

V igri se težavnost postopoma povečuje, zato predstavlja Besedoboj izziv igralcem vseh starostnih skupin.

<https://play.google.com/store/apps/details?id=si.francek.besedoboj&hl=sl&pli=1>

Aplikacija Igra besed:

Ustvarjalci pravijo takole: Igra, v kateri iščeš najpogostejše besedne zveze v slovenščini. Računalnik ponudi začetek ali konec besedne zveze, igralec pa mora napisati besede, ki se najpogosteje pojavljajo na manjkajoči poziciji. Vpisane besede so točkovane glede na mesto na seznamu pogostosti, ki temelji na pojavitvah besednih zvez v časopisih, revijah, internetu ipd. Mobilna aplikacija je leta 2020 še zelo sveža, prosto je dostopna v trgovinah Play Store in iStore: poiščite jo v trgovini svojega pametnega telefona.

Aplikacije besednih iger

Portal FRANČEK

https://www.xn--franek-l2a.si/grade_selection?target=%2F

<https://centerslo.si/za-otroke/ie-gradiva/>

**CENTER ZA SLOVENŠČINO
KOT DRUGI IN TUJI JEZIK**

Program za ustvarjanje videa

VIDEO OPAZOVANJE

InShot - zmogljiv urejevalnik videov in fotografij

<https://www.youtube.com/watch?v=gdy-aWflgAA>

<https://www.youtube.com/watch?v=Zu9wl6QHZFg>

Gingotalk – spletni portal za spodbujanje govora

<https://www.gingotalk.com/>

<https://www.youtube.com/watch?v=GuokHNXDut8>

LAHKONOČNICE

https://www.lahkonocnice.si/?gclid=CjoKCQjwpompBhDZARIsAFD_Fp8GNY93rOJZKp7oXtK6fyXwAGFCD8QRkBs4msnoEgNioFenmJoOrowaAvCpEALw_wcB

Prednosti uporabe

- Motivacija in zanimanje za učenje: IKT tehnologija omogoča učenje prek interaktivnih in igrivih vsebin, kar otrokom povečuje motivacijo in spodbuja pozitivno naravnost do branja in pisanja.
- Prilagoditev individualnim potrebam: tehnologija omogoča prilagoditev učnega procesa glede na otrokove sposobnosti in tempo učenja.
- Razvoj fonološkega zavedanja in zgodnjih bralnih spretnosti: IKT podpira razvoj ključnih predopismenjevalnih spretnosti, kot so prepoznavanje črk, glasov in zlogov.
- Dostopnost in raznolikost gradiv: IKT omogoča dostop do širokega spektra učnih virov, kar spodbuja raziskovanje in učenje skozi igro.
- Spodbujanje kreativnosti in sodelovanja: uporaba tehnologije omogoča otrokom izražanje lastnih idej in ustvarjalnosti.
- Krepitev digitalnih kompetenc: zgodnje uvajanje IKT pripomočkov otrokom pomaga razvijati osnovne digitalne spretnosti, ki so ključne za prihodnost.
- Povezovanje učenja z resničnim življenjem: tehnologijo lahko otroci povežejo učenje branja in pisanja z vsakdanjimi situacijami.

Pasti in izzivi

Kljub številnim prednostim je treba pri uporabi IKT upoštevati tudi morebitne izzive:

- Prekomerna uporaba zaslonov: Lahko negativno vpliva na razvoj fine motorike, koncentracijo in socialne spretnosti.
- Pomanjkanje gibanja: prekomerna uporaba tehnologije zmanjšuje čas, ki ga otroci preživijo v telesni aktivnosti, kar lahko vodi v težave z gibalnim razvojem in zdravjem.
- Težave s spanjem: modra svetloba zaslonov lahko moti spanec, kar vpliva na otrokovo zbranost in počutje.
- Omejevanje socialnih interakcij: učenje prek tehnologije lahko zmanjša priložnosti za socialno interakcijo z vrstniki in odraslimi, ki so ključne za otrokovo emocionalno in socialno rast.
- Pomanjkanje pogovora: otroci, ki preživijo preveč časa z digitalnimi napravami, imajo manj priložnosti za komunikacijo in razvijanje jezikovnih spretnosti skozi interakcijo.
- Manjša vztrajnost in globinsko učenje: digitalni pripomočki pogosto spodbujajo hitro in površinsko učenje, kar lahko negativno vpliva na razvoj otrokove vztrajnosti in globokega razumevanja.
- Takojšnje nagrade: igre in aplikacije pogosto ponujajo takojšnje nagrade, kar lahko zmanjša otrokovo sposobnost potrpežljivosti in vztrajnosti.
- Omejena refleksija: tehnologija pogosto ne spodbuja razmišljanja in analize, kar so ključne spretnosti za razumevanje prebranega.
- Odvisnost od tehnologije: prekomerna uporaba IKT lahko vodi v razvoj odvisnosti od tehnologije.
- Avtomatizirano učenje: digitalne naprave pogosto delujejo kot samostojni učitelji, kar zmanjšuje interakcijo med otrokom in odraslim.
- Kakovost vsebin: učitelji in starši morajo skrbno izbirati kakovostne aplikacije in programe, ki ustrezajo učnim ciljem in razvojnim potrebam otrok.
- Digitalni razkorak: neenak dostop do tehnologije lahko poveča razlike med učenci.

Sledi ...

Individualizirano, postopno in sistematično razvijanje zmožnosti
branja in pisanja v četrtem in petem razredu.

Co-funded by the
European Union

50
let

Ljudska univerza Koper
Università popolare Capodistria

eRead - Developing Reading Skills With and Through Digital Technologies

Poučevanje branja z digitalnimi orodji

Vpliv pismenosti na življenjsko uspešnost

dr. Nataša Potočnik,

Andragoški center Slovenije, Pedagoška fakulteta UP

18. januar in 1. februar 2025

Kaj je v bistvu pismenosti?

= zmožnost upravljanja z informacijami

Njihovo
adekvatno
sprejemanje

Obdelovanje, kritična
presoja,
vzpostavljanje odnosa
do informacije

Ravnanje =
komuniciranje navzven,
vpliv na okolico,
skupnost,
družbo

Raziskava PIAAC - Razvitost spretnosti v slovenski populaciji v starosti od 16 do 65 let

Raziskava
(2014-2016)
je merila
spretnosti za
obdelavo in
procesiranje
informacij

PIAAC
Program za
mednarodno
ocenjevanje
kompetenč
odraslih

Raziskava
spretnosti odraslih

Najpomembnejše
spretnosti za obdelavo
in procesiranje
informacij:

MATEMATIČNE
SPRETNOSTI

BESEDILNE
SPRETNOSTI

SPRETNOSTI REŠEVANJA
PROBLEMOM V
TEHNOLOŠKO BOGATIH
OKOLJIH

Kaj je diagnoza pismenosti, ugotavljanje stanja družbenega telesa...

= Kolikšen del družbe nima težav, ko se pojavi potreba po hitri prilagoditvi?

= Predvidevanje, kakšen bo odziv na povsem nove informacije

...Stanje družbenega telesa ... Kaj konkretno želimo vedeti?

= koliko ljudi je pridobilo toliko spretnosti, da so lahko tudi **ustvarjalni** pri reševanju resničnih problemov.

Novejša raziskava na področju IO (PIAAC drugi krog) meri med drugim tudi dinamične dimenzije spretnosti:

= tudi odzive ljudi, ko „metoda za dosego cilja, ni takoj dosegljiva“
= torej: kako ustvarjalno se družbeno telo obnaša, v kakšnem stanju je...

Z vidika IO ali VIZ nasploh ...

= merjenje dejanskega stanja izrednega pomena, saj:

diagnosticira različne podskupine v sistemu VIZ oz. v družbi.

Še bolj pomembno:

- = kdo so tisti, ki prosperirajo oz. bodo v prihodnosti
- = kdo so tisti, ki bodo zagotovo zaostajali
- = kakšen je obseg enih in drugih skupin

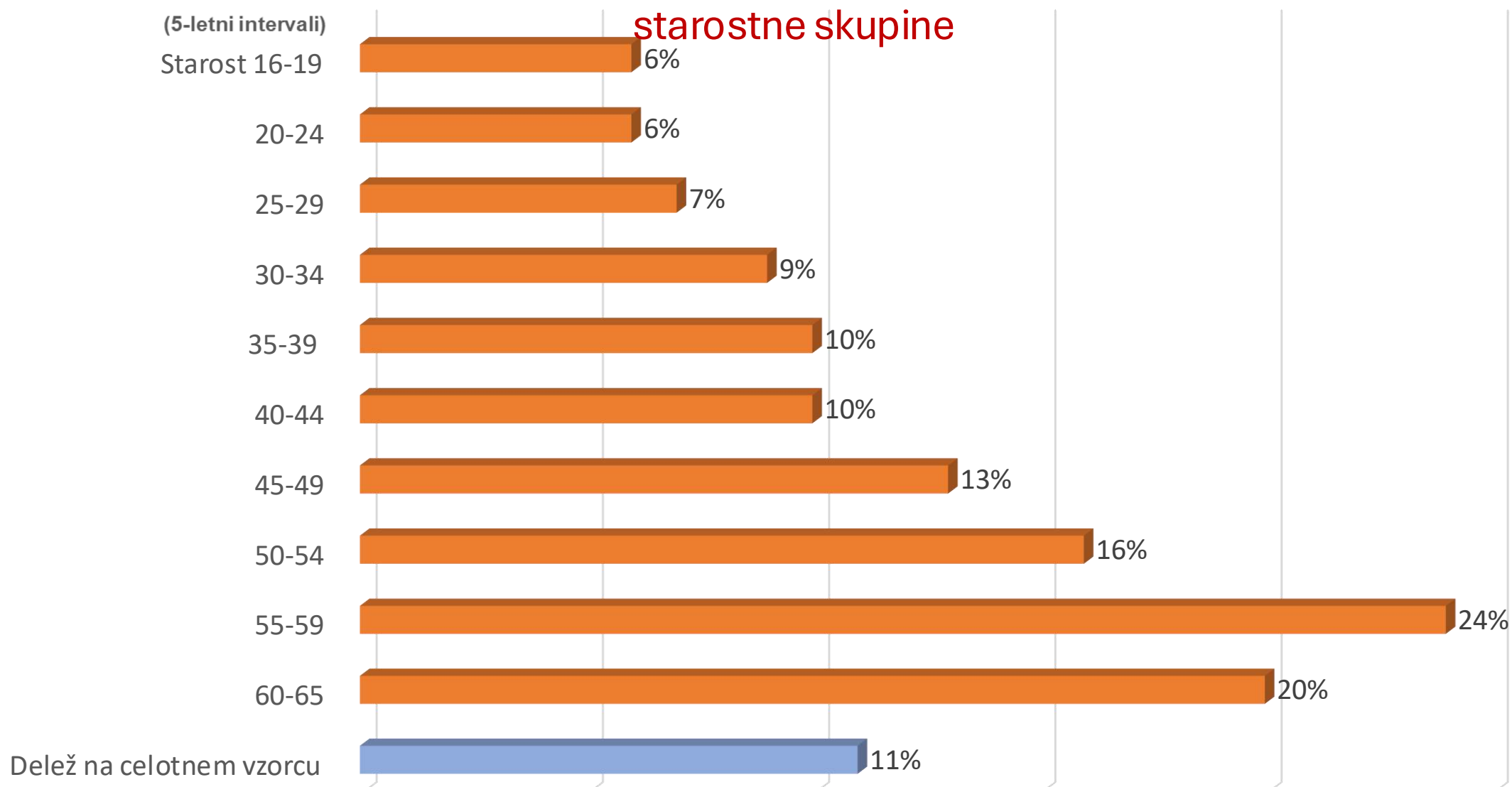

Približno **eden od štirih odraslih** v Sloveniji ima **zelo slabe**

spretnosti za obdelavo in procesiranje informacij

... precej slabše od povprečja v OECD.

Prebivalci Slovenije 2014: Zelo nizki dosežki pri vseh treh spretnostih glede na

UGOTOVITVE: PRVI PROBLEM SO BESEDILNE SPRETNOSTI

- ❑ V gospodinjstvu imajo malo knjig – tretjina gospodinjstev le 10 ali manj knjig
- ❑ Veliko je priseljencev prve generacije

problem bralnih navad - besedilnih spretnosti = splošni problem razvitosti spretnosti

problem jezika in sporazumevanja

Sklepamo: klasične bralne navade velikega deleža te skupine se v domačem okolju utrjujejo **malo ali pa sploh ne**

Slabe bralne spodbude in nizka avtonomija na delovnem mestu pripomorejo k **hitremu usihanju besedilnih spretnosti, ki so temelj vseh drugih.**

Slovenija ima velik delež slabo temeljno usposobljenih odraslih

Velik delež odraslih z najnižjimi dosežki v spretnostih

- Nizki dosežki = manj kot druga raven v besedilnih in matematičnih spretnostih v PIAAC

OECD 26%

Odrasli z nizkimi dosežki v Sloveniji: **33%**
= 400.000 odraslih

- 250,000 bo na trgu še najmanj 10 let;
- 140,000 bo na trgu dela še najmanj 20 let;

Kaj pomeni nizka stopnja pismenosti?

Oseba ne zmore uporabiti pisnih informacij, da bi

- bila uspešen in aktiven del družbe;
- dosegla svoje cilje;
- razvila svoje znanje in možnosti;

Znaki: izogibanje branju (pozabil očala; uporabi druge strategije za pridobivanje informacij ...)

Zanimivo: velika večina slabih bralcev svojo bralno zmožnost dojema kot dovolj dobro.

PIAAC¹⁰

Delež odraslih v sloveniji, ki so dosegli najvišje ravni spretnosti

povprečje
OECD 10,6 %

5,6 %

**odraslih je doseglo 4. in 5. raven
besedilnih spretnosti**

povprečje
OECD 11,3 %

8,6 %

**odraslih je doseglo 4. ali 5. raven
matematičnih spretnosti**

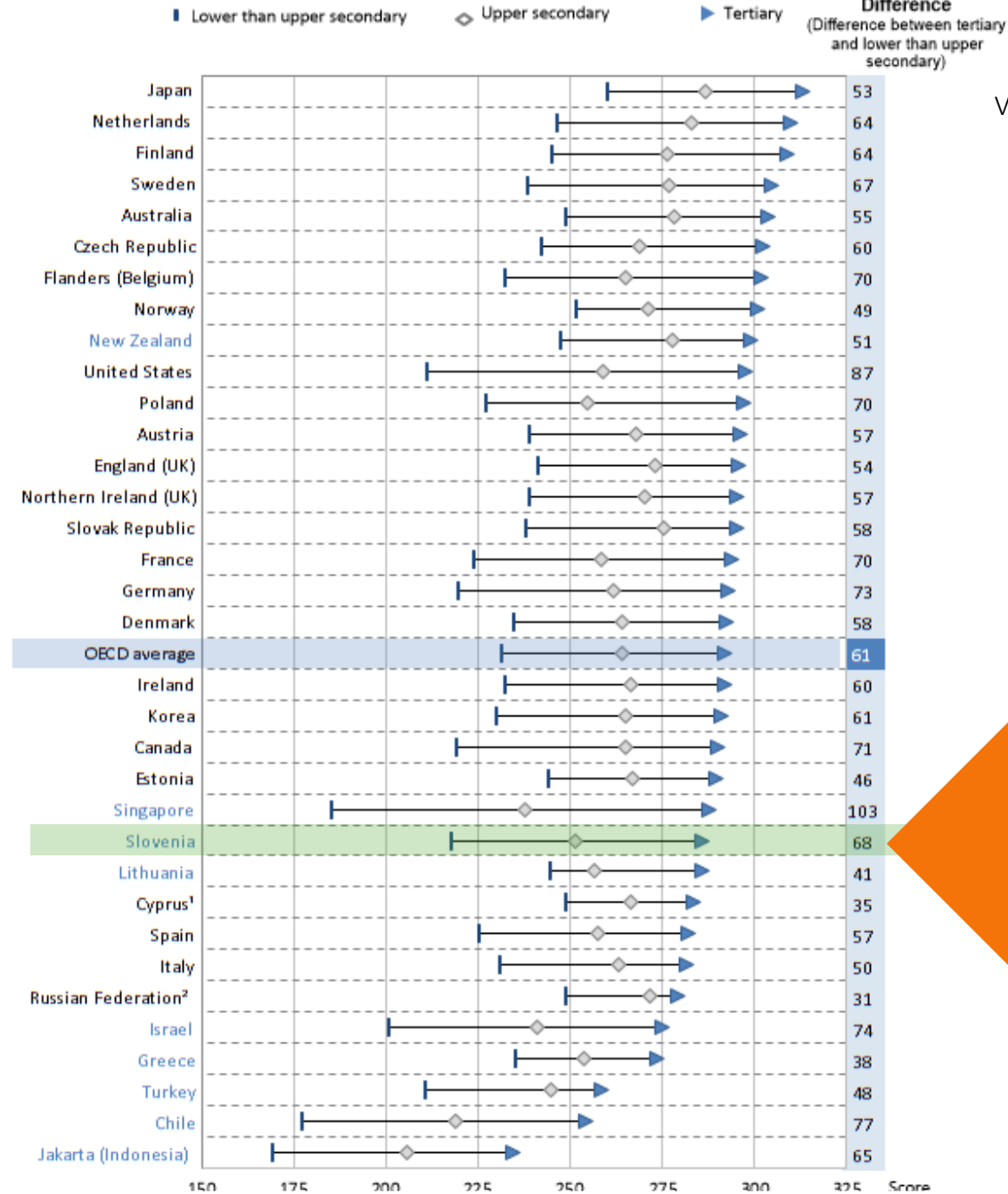
povprečje
OECD 5,8 %

3,7 %

**odraslih je doseglo najvišjo/3. raven
reševanja problemov v tehnološko
bogatih okoljih**

Uspešnost pri besedilnih spretnostih glede na stopnjo izobrazbe

Povprečja ocen glede na stopnjo izobrazbe - države so razvrščene glede na najvišje dosežke odraslih s **terciarno stopnjo** izobrazbe

Vir: Raziskava spretnosti PIAAC (2012, 2015).

SLOVENIJA

REZULTATI RAZISKAVE SPRETNOSTI ODRASLIH - PIAAC

Prehod iz šolskega sistema

Vstop v svet dela **dobro preživi** približno 1/3 mladih:

- So višje izobraženi
- Dosegajo najboljše rezultate pri spretnostih
- Ocenijo se kot karierno najbolj ali zelo uspešni

Manj kot 10% slovenske populacije od 16-65 let ima najvišje razvite spretnosti

Te skupine spretnosti po šolanju še razvijajo.

Zelo hitro pa se polnijo skupine tistih, ki imajo **kritično slabo razvite** temeljne spretnosti

Tisti, ki med šolanjem niso razvili dovolj spretnosti

Tisti, ki jim spretnosti zamirajo

Približno **20% - 30% populacije** dosega temeljno raven posamezne spretnosti ali tudi te ne.

11% ima zelo nizke dosežke na vseh treh področjih.

Raziskava PIAAC 2023 – prvi rezultati

- 2022 in 2023 v 31 državah – drugi cikel
- 160.000 odraslih, starih od 16 do 65 let. Predstavljajo 673 milijonov ljudi.
- Države z najboljšimi rezultati na vseh področjih: Finska, Japonska, Nizozemska, Norveška, Švedska.
- 18 % odraslih nima niti najosnovnejše ravni spretnosti na nobenem od merjenih področij.
- 11 držav doseglo rezultate pod povprečjem OECD tako pri besedilnih in matematičnih kot tudi pri spretnostih reševanja problemov: Čile, Hrvaška, Francija, Madžarska, Izrael, Italija, Koreja, Litva, Poljska, Portugalska in Španija.

Drastične spremembe: povečanje deleža odraslih, ki uporabljajo internet z 76 % (2012) na 93 % (2023)

Raziskava PIAAC 2023 – prvi rezultati

- V polovici držav in gospodarstev, vključenih v raziskavo, se je povečal delež odraslih, ki so dosegli najnižje ravni spretnosti (raven 1 in manj), kar pomeni, da razumejo le preprosta besedila.
- „To vprašanje ni pomembno le za dejavno udeležbo na trgu dela, temveč tudi za ohranjanje demokracije in informirano politično udejstvovanje, zlasti glede na porast dezinformacij, lažnih novic in izmišljenih vsebin umetne inteligence.“ (Možina, 2024)

Raziskava PIAAC 2023 – prvi rezultati

- Raven spretnosti izboljšana le na Danskem in Finskem.
- Rezultati pri matematičnih spretnostih stabilnejši: 8 držav izboljšalo svoje rezultate, prvi dve mesti: Finska in Singapur.
- Padeč ravni spretnosti pri besedilnih in matematičnih spretnostih največji v skupini najmanj izobraženih.
- Stopnja izobrazbe = ključni dejavnik.
- Finski srednješolci presegajo visokošolsko izobražene odrasle v državah, kot so Čile, Izrael, Litva.
- Razlike v kakovosti izobraževalnih sistemov med državami.

Raziskava Knjiga in bralci VII

- Rezultati raziskave 2023
- Raziskava o bralnih navadah Slovencev od leta 1973, financirana s strani Javne agencije za knjigo.
- Reprezentativni vzorec: 1011 prebivalcev Slovenije (18–75 let).
- Trend padanja števila prebranih knjig.
- Med bralci so v porastu prebrane knjige v angleščini.
- Opazno naraščanje sredstev knjižnicam.

Raziskava Knjiga in bralci VII

- Od leta 1973 je v povprečju 43 % vprašanih nebralcev.
- Letošnji rezultat je v okviru dolgoletnega trenda nekoliko boljši – 42 % takih, ki v enem letu niso prebrali nobene knjige.
- Le še 13 odstotkov bralcev letno prebere več kot deset knjig v slovenščini.
- Povečal se je segment bralcev, ki so v zadnjem letu prebrali eno, dve ali tri knjige – iz 16 na 26 %

Raziskava Knjiga in bralci VII

- Tiskane in elektronske knjige kupuje 53 % anketiranih
- Največ kupcev je starih med 25 in 34 let, najmanj pa med starejšimi od 50 let.
- Najbolj očitna sprememba je v skupini mladih do 24 let, od katerih jih 63 % kupuje knjige. 2019 < 50 %.
- 22 % jih navaja, da berejo tudi elektronske oz. poslušajo zvočne knjige. V skupini od 18 do 24 let je ta delež najvišji – 38 %.

Raziskava Knjiga in bralci VII

- 3 % anketirancev – doma nima nobene knjige
- 68 % - do 100 knjig
- 15 % od 100 do 200 knjig
- 9 % od 200 do 500 knjig
- 5 % nad 500 knjig

Premislite.

Kakšen odstotek besed v besedilu bi morali biti sposobni prebrati, da bi dejansko razumeli besedilo?

- A. 60%
- B. 75%
- C. 90%
- D. 100%

60%

Pomanjkljiva _ za _ _ oseb _ _ je bila _ prav _
vsakem _ , ponovno pa se _ _ tudi po namestitvi _
na _ delu _ . V _ za _ se lahko _ naravnost s ceste, _
_ ni. Res ne _ nobenega drugega _ , na katerem bi
na tak način zastavili _ _ na _ _ ravni.

70%

Pomanjkljiva _ za __ oseb in obiskovalcev je bila _
prav na vsakem _, ponovno pa se je _ tudi po
namestitvi _ na _ delu . V _ za _ se lahko vstopa
naravnost s ceste, __ni. Res ne _ nobenega drugega
objekta, na katerem bi na tak način zastavili __ na __
ravni.

Cca 90%

Pomanjkljiva skrb za _ uradnih oseb in obiskovalcev je bila opazna prav na vsakem _, ponovno pa se je poseglo tudi po namestitvi _ na neprimernem delu štadiona. V _ za navijače se lahko vstopa naravnost s ceste, varnostnih _ ni. Res ne _ nobenega drugega objekta, na katerem bi na tak način zastavili organizacijo tekme na najvišji _ ravni.

100%

Pomanjkljiva skrb za varnost uradnih oseb in obiskovalcev je bila opazna prav na vsakem koraku, ponovno pa se je poseglo tudi po namestitvi navijačev na neprimernem delu štadiona. V prostor za navijače se lahko vstopa naravnost s ceste, varnostnih pregledov ni. Res ne poznamo nobenega drugega objekta, na katerem bi na tak način zastavili organizacijo tekme na najvišji državni ravni.

Delo z neumetnostnimi besedili v pedagoškem procesu

- Vedno ocenimo stopnjo razumevanja prebranega besedila in temu prilagodimo zahtevnost bralnega gradiva in bralne strategije.
- Stopnja samostojnega branja (99:90)
- Stopnja branja, ki jo omogoča poučevanje (95:75)
- Frustracijska stopnja branja (90:50)

BRALNE STRATEGIJE

... so fleksibilni načrt, kako do učinkovitega učenja.

PROCES UČENJA

Kaj pomeni znati?

RAZUMETI

in si

ZAPOMNITI

BUS v učnem procesu

1. Priprava na branje
2. Učenje branja + bralne učne strategije
3. Učenje z branjem + **bralne učne strategije**

Delitev kognitivnih BUS po namenu

STRATEGIJE PONAVLJANJA – za ohranjanje informacij v kratkoročnem spominu in njihovem prenosu v dolgoročnega, brez povezave z znanimi informacijami

ELABORACIJSKE STRATEGIJE – za povezovanje novih in znanih /starih) informacij, za boljše razumevanje in zapomnitev (povzemanje, postavljanje vprašanj, poučevanje drugih o prebranem ...)

ORGANIZACIJSKE STRATEGIJE – ogrodje, na katerega učeči se pri učenju pripenja nove informacije in jih smiselno organizira:
združuje informacije v širše pojmovne kategorije in s tem poveča obseg delovnega spomina (GO)

Kaj želimo?

- Preseči osredotočenost na priklic jasno zapisanih podatkov.
- Izpeljevati sklepe iz prebranega in povzemati bistveno.
- Spodbujati k razmislekom o branju in poglobljenemu vsebinskemu analiziranju besedil.
- Vključevati več dejavnosti za razvijanje zmožnosti argumentiranja in povzemanja.
- Navajati na ločevanje dejstev od mnenj.
- Spodbujati pogovor o prebranem besedilu in utemeljevanje svojih stališč z dokazi iz besedila in konteksta.
- Ustvariti učno okolje, ki podpira vse učeče se.
- Ozaveščati strokovne delavce o pomenu branja in razvijanju BP pri vseh predmetih/področjih.

Vir: Svetlik, Mršnik, Rosc Leskovec, 2023)